

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 17 mars 1930 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring av gällande bestämmelse angående prissättningen å tjärved inom Västerbottens och Norrbottens läns kronoparker.

(2:a avd.)

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 199, av herr *Rosén* har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av gällande bestämmelse angående prissättning å tjärved inom Västerbottens och Norrbottens läns kronoparker, att, i den mån skogsvårdens fordringar det medgiva, till ortsbefolkningen må försäljas stubbar till bränning av tjära i dal till ett pris av tillsvidare 30 öre kubikmeter fast mått.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har i vederbörlig ordning inhämtats yttrande av domänstyrelsen (se bil.).

I skrivelse, nr 135, anhöll 1927 års riksdag, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder i syfte att vid utlämnande av tjärved från kronans skogar i de sex nordligaste länen ortsbefolkningen måtte beredas de lättnader i fråga om priser, som kunde vara genomförbara med hänsyn till förekommande utgifter för nödig tillsyn m. m.

I anledning av nämnda riksdagsskrivelse har Kungl. Maj:t i enlighet med av domänstyrelsen i utlåtande över sagda skrivelse gjord hemställan genom brev den 25 november 1927 förordnat, att å kronoparkerna i Västerbottens och Norrbottens län finge, i den mån skogsvårdens fordringar det medgäve, till den mindre bemedlade ortsbefolkningen försäljas stubbar till bränning av tjära i dal till ett pris av tillsvidare 30 öre per kubikmeter fast mått.

I berörda bestämmelser önskar motionären nu ändring endast i så måtto, att han anser uttrycket »mindre bemedlade» bör utgå.

Med hänsyn till den relativt svaga ekonomiska ställningen hos de personer, som i landets två nordligaste län ägna sig åt bränning av tjära i dal, torde ett särskilt uttryckt krav på att en person skall vara »mindre bemedlad» för att

Utskottet.

få köpa kronans tjärved till det billiga priset knappast vara lämpligt eller behöfligt; och det synes ligga nära till hands, att detta villkor i tillämpningen skall bliva föremål för olika tolkningar. Utskottet delar alltså i förevarande avseende motionärens uppfattning.

Såsom framgår av domänstyrelsens utlåtande har styrelsen intet att erinra mot åtgärder i motionens syfte.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen med bifall till motionen I:199 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om ändring så till vida av nu gällande bestämmelser angående prissättning av tjärved inom Västerbottens och Norrbottens kronoparker, att såsom villkor för köpare enligt sagda bestämmelser icke uppställas, att denne skall vara »mindre bemedlad».

Stockholm den 14 mars 1930.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 18.

Bilaga.

Till riksdagens jordbruksutskott.

I en inom riksdagens första kammare väckt motion, nr 199, har herr Gustav Rosén föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av gällande bestämmelser angående prissättning av tjarved inom Västerbottens och Norrbottens kronoparker att, i den mån skogsvårdens fordringar det medgäve, till ortsbefolkningen måtte försäljas stubbar till bränning av tjära i dal till ett pris av tillsvidare 30 öre kubikmeter fast mått.

Efter framställning härom från jordbruksutskottet har domänstyrelsen genom nådig remiss den 7 innevarande februari månad anbefallts avgiva yttrande över sagda motion, och får styrelsen i anledning härav anföra följande.

Sedan frågan om försäljning till ortsbefolkningen av stubbar för bränning av tjära i dal från kronans skogar i de sex nordligaste länen senast varit föremål för riksdagens prövning år 1927, förordnade Kungl. Maj:t den 25 november nämnda år, att å kronoparkerna i Västerbottens och Norrbottens län finge, i den mån skogsvårdens fordringar det medgäve, till den mindre bemedlade ortsbefolkningen försäljas stubbar till bränning av tjära i dal till ett pris av tills vidare 30 öre per kubikmeter fast mått. Innan nyssnämnda Kungl. Maj:ts beslut meddelades, hade domänstyrelsen lämnats tillfälle att yttra sig i ärendet, och avgav styrelsen den 7 november 1927 underdånigt utlåtande, vilket här i avskrift bifogas. I detta utlåtande framlade styrelsen sina synpunkter på frågan både med hänsyn till styrelsens ämbetsuppgift att tillse en affärs- mässig förvaltning av domänfondens tillgångar och frågans sociala betydelse. De synpunkter, som härvid voro ledande, anser styrelsen allt fortfarande berättigade och ägande aktualitet. Endast i så måtto vill styrelsen nu komplettera sin utredning i frågan, att det bör observeras, att vid bränning av tjära i dal en ej obetydlig arbetskraft bestående av äldre och minderåriga kunna sysselsättas och erhålla någon inkomst, medan samma arbetskraft icke kan komma till användning i det hårdare skogsarbetet under vintrarna, åtminstone ej i samma omfattning.

Den nu väckta motionen syftar till att bereda *all* ortsbefolkning i berörda delar av landet, oavsett huruvida densamma må anses mindre bemedlad eller ej, samma förmån, nämligen att erhålla tjarveden från angivna kronoparker till ett pris av 30 öre per kubikmeter fast mått. Enligt tillgänglig statistik för år 1929 hava från 38 revir inom Norr- och Västerbottens län försålts 44,645 kubikmeter fast mått tjarved till ortsbefolkningen för bränning i dal för en sammanlagd köpeskilling av 21,527 kronor, utvisande ett genomsnittspris per kubikmeter av 48 öre. Därest nämnda kvantitet skulle hava försålts för allenast 30 öre per kubikmeter fast mått hade den totala försäljningssumman stigit till allenast 13,394 kronor. Ehuru väl efterfrågan på tjarved är rätt väsentligen olika inom olika revir och förty ett uppdelande av skillnaden emellan nämnda belopp eller 8,133 kronor på ovan avsedda revir knappast giver något mera allmängiltigt medeltal för reviren inom Norr- och Västerbottens län, erhålles emellertid en minskad årsintäkt per nämnda revir av 214 kronor. Be-

loppet kan emellertid knappast sägas vara av den storhetsordning, att den nämnvärt inverkar på revirens bokslut.

I anledning härav får styrelsen uttala, att styrelsen intet har att erinra mot åtgärder i motionens syfte.

Stockholm den 24 februari 1930.

W. KUYLENSTJERNA.

| I. Hjelmström.

Avskrift.

Till Konungen.

Sedan innevarande års riksdag i anledning av väckt motion angående prissättningen å tjarved inom de nordligaste länens kronoparker hos Eders Kungl. Maj:t under åberopande av jordbruksutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 20 anhållit om åtgärder i syfte att vid utlämnande av tjarved från kronans skogar i nämnda län ortsbefolkningen må beredas de lättnader i fråga om priser, som må vara genomförbara med hänsyn till förekommande utgifter för nödig tillsyn med mera, har Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 6 maj 1927 anbefallt domänstyrelsen häröver yttra sig. Eders Kungl. Maj:t har sedermera den 10 sistlidna augusti till styrelsen ytterligare remitterat av vederbörande länsstyrelser avgivna yttranden för att av domänstyrelsen vid frågans behandling tagas i övervägande. Styrelsen får med återställande av samtliga remisshandlingar i underdånighet anföra följande.

Uti jordbruksutskottets åberopade utlåtande nr 20 har närmare redogjorts för de åtgärder, som från statsmakternas sida tidigare vidtagits beträffande prissättningen å tjarved från kronans skogar. Såsom framgår av den i ärendet berörda motionen har på senare år vid försäljning av tjarved å kronoparker inom de nordligaste överjägmästaredistrikten tillämpats en å tjärmarknaden glidande prisskala, varvid emellertid med hänsyn till att omkostnaderna för vedens uppmätning, tillsyn vid tjarvedens brytning med flera direkta kostnader ansetts alltid böra bliva kronan ersatta, fastställt ett lägsta pris per kubikmeter fast mått tjarved av 50 öre. Motionärerna, som ansett den tillämpade prisskalan oskäligen med hänsyn dels till den ekonomiska ställningen för den befolkningsgrupp, som sysslade med tjarbränning, dels till nu gällande priser å gagnvirke, hava i anledning härav föreslagit, att tjarvedspriset måtte fastställas till 75 öre per fm³ vid kortare körväg än 20 kilometer, 40 öre vid en körväglängd av 20—40 kilometer och vid större väglängd än 40 kilometer 15 öre per fm³. Jordbruksutskottet har funnit motionens syfte behjärtansvärt men likväl icke ansett lämpligt, att i enlighet med motionärernas förslag fastslå en viss prisskala.

Av de yttranden, som avgivits av vederbörande länsstyrelser samt i fråga om vissa län av skogspersonalen, framgår bland annat, att någon nämnvärd tillverkning av så kallad daltjära numera försiggår endast i Västerbottens och

Norrbottnens län, medan i de övriga norrländska länen samt Kopparbergs län endast på enstaka håll och i obetydlig omfattning förekommer bränning i dal av trätjära för husbehov.

Anledningen till detta förhållande har i fråga om Västernorrlands län av vederbörande länsstyrelse antagits vara dels att varken revirförvaltningarna eller de stora skogsägande bolagen ansett tjärbränning ingå som något led i en rationell skogshushållning, dels att daltjären trots sin bättre beskaffenhet ej kunnat hålla sig uppe i skäligt prisläge i konkurrensen med den billiga, fabriksmässigt framställda tjären.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har ävenledes angivit det låga tjärpriset såsom orsak till att någon nämnvärd tjärtillverkning ej förekommer inom länet. Enligt av vederbörande överjägmästare lämnad upplysning hade vid de obetydliga tjärvedförsäljningarna från kronoparkerna inom detta län priset satts så lågt, som med den i riksdagsskrivelsen angivna begränsningen läte sig göra, och kunde prissättningen å tjärved sålunda beträffande Jämtlands län icke åberopas som orsak till att tjärtillverkningen bedreves i så ringa omfattning.

Tjärbränningens betydelse ur skogsvårdssynpunkt har i de avgivna yttrandena något berörts dels av länsstyrelsen i Västerbottens län, dels av överjägmästaren i Dalarnes distrikt, vilkens yttrande länsstyrelsen i Kopparbergs län åberopat som eget utlåtande. Överjägmästaren har ansett att den nytta, stubbrytningen i många fall ur markberedningssynpunkt medförde, borde motivera åsättande av ett lågt pris å stubbveden. Beträffande denna fråga har emellertid jägmästaren i Västerdalarnas revir i sitt till överjägmästaren ställda yttrande även påpekat den risk och de skador, som i vissa fall kunde vara förenade med stubbrytning.

Med avseende å de åtgärder, som i riksdagsskrivelsens syfte ansetts böra vidtagas, har för de olika länen föreslagits i huvudsak följande.

I fråga om *Kopparbergs län* har motionärernas förslag till prissättning å tjärved ansetts lämpligt och har föreslagits, att priset måtte sättas så lågt, att ortsbefolkningen kunde erhålla största möjliga vinst av hanteringen under förbehåll dock, att statens kostnader för tillsyn och bevakning bleve i *möjligaste* mån gottgjorda. Där särskilda omständigheter så motiverade skulle emellertid prissättningen å tjärved kunna ske enligt särskilda grunder.

Jämväl länsstyrelsen i *Gävleborgs län* har, under anförande att längre avforslingsväg än 20 kilometer ej behövde inom länet förekomma, uttalat sig för motionärernas förslag till prissättning så tillvida, att 75 öre per fm³ och högst 20 kilometer avforslingsväg borde anses vara ett för kronan acceptabelt pris. Länsstyrelsen har dock ansett, att prissättningen för varje särskilt fall borde överlämnas åt revirförvaltarna.

Länsstyrelsen i *Västernorrlands län* har föreslagit ett pris å tjärveden av 75 öre per kubikmeter, *löst* mått, då körvägens längd understiger 20 kilometer och 50 öre per kubikmeter, *löst* mått, vid större väglängd, med vilka avgifter kronans kostnader för tillsyn med mera ansetts kunna täckas.

Länsstyrelsen i *Jämtlands län* har med hänsyn till dels tjärtillverkningens ringa omfattning, dels de av domänverket hittills tillämpade priserna å tjärved ansett de i riksdagsskrivelsen åsyftade åtgärderna för närvarande sakna betydelse för detta läns vidkommande.

Länsstyrelsen i *Västerbottens län* har hemställt, att högre avgift icke må sättas å rätten att från kronans skogar taga tjärved än att förekommande utgifter för nödig tillsyn bliva ersatta.

Länsstyrelsen i *Norrbottnens län* slutligen har med hänsyn till rådande pris å dalbränd trätjära funnit den av domänverket tillämpade prissättningen myc-

ket moderat, men har på grund av rådande arbetslöshet likväl ansett önskvärt, att en ytterligare prisreduktion komme till stånd. Länsstyrelsen har förklarat sig icke vilja framlägga något bestämt prislestillsättning, men har ansett sannolikt, att ett pris av från 25 öre upp till 1 krona skulle vara tillräckligt att fullt täcka kronans direkta omkostnader.

För egen del får styrelsen i underdånighet anföra följande.

Av de refererade yttrandena framgår att framställande av tjära i s. k. dal icke i nämnvärd omfattning förekommer annat än i Väster- och Norrbotten. I dessa landsdelar läser tjärbränningen på vissa orter, dock alltid i mindre omfattning, spela en viss roll i folkförsörjningen, åtminstone vad den mindre bemedlade befolkningen vidkommer. Det är emellertid alltid priset på daltjärnan, som härvid är i huvudsak avgörande och ej priset på stubbveden. Som regel gäller dock alltid enligt tidigare erfarenheter, att det är först med de höga priserna på daltjärna, som någon större och mera allmän efterfrågan på tjärved kan förväntas. Om också ett tillvaratagande av stubbveden icke i regel kan anses tillhöra skogsbruket, så läser dock ett utnyttjande av konjunkturererna även i fråga om vad man skulle kunna kalla avfallet vid ordinär drift få anses fullt affärsmässigt. Under sådana förhållanden läser ett avyttrande av stubbveden på kronans skogar i Norrland och Dalarna på sätt motionärerna ifrågasatt icke få anses vara i överensstämmelse med den affärsmässiga förvaltning av domänfondens tillgångar styrelsen fått åt sig anförtrodd utan snarare böra rubriceras såsom en understödsverksamhet.

Med hänsyn till vissa i motionen andragna motiv och då det, därest rättigheten att få inköpa tjärstubbar från kronoparkerna till visst billigt pris skulle begränsas till vissa delar av landet och till viss kategori av ortsbefolkningen, icke kommer att röra sig om alltför stora kvantiteter dylikt virke, vill styrelsen icke emotsätta sig ett frångående av de affärsmässiga principerna vid försäljning av detsamma. Styrelsen anser sig dock ej under några förhållanden kunna giva efter på skogsvårdens krav och vill därjämte taga fasta på den av riksdagen godkända synpunkten eller att domänfondens kostnader för nödig tillsyn med mera böra bliva täckta.

I förstnämnda avseende måste skogsförvaltning i orterna äga bestämma, å vilka områden stubbrytning kan försiggå utan men för växande skog. Vad åter angår domänfondens kostnader för tillsyn med mera vid brytning av stubbar och tjärbränning är det synnerligen vanskligt att angiva en siffra här för, vilken som medeltal skulle i stort sett kunna godtagas för viss eller vissa delar av i motionen berörda orter. Så mycket kan emellertid sägas att med av motionärerna föreslagna beräkningssätt avsikten icke vinnes, enär dels kontrollen alltid blir dyrare vid långa avstånd från kommunikationsled, dels tillgången på stubbved i närheten av sådana leder är synnerligen begränsad. I det avseendet vill emellertid styrelsen giva motionärerna rätt att, om man släpper på de affärsmässiga principerna beträffande avyttrandet av tjärstubbar på kronans marker och i stället vid tillvaratagande av denna råvara mera vill se till folkförsörjningen och ett avhjälpande av en viss arbetslöshet, så är det överflödigt att använda sig av en graderad prisskala för olika avforslingsavstånd vid bestämmande av den ersättning, som domänfonden bör erhålla för tillsynen och kontrollen vid stubbrytningen och tjärbränningen. Styrelsen vill emellertid hålla före att med ett pris av 30 öre per kubikmeter fast mått å stubbveden förenämnda kostnader för kontroll visserligen icke torde bli domänverket helt ersatta, men att med ett dylikt pris på tjärveden avsikten med riksdagens förenämnda skrivelse dock i huvudsak skulle kunna nås.

I anledning av vad som sålunda anförts får styrelsen i underdånighet hem-

ställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreskriva att å kronoparkerna i Västerbottens och Norrbottens län må, i den mån skogsvårdens fordringar det medger, till den mindre bemedlade ortsbefolkningen försälas stubbar till bränning av tjära i dal till ett pris av tills vidare 30 öre per kubikmeter fast mått.

Vid detta ärendes avgörande har, förutom undertecknad, närvarit byråchefen Cassel. Stockholm den 7 november 1927.

Underdånigst:

K. J. BESKOW.

| I. Hjelmström.
